

Emmeloord

12-dorpenroute

Geschiedenis

Start van de bouw: 1946. Het ontwerp werd in eerste instantie gedaan door bureau Verhagen, Kuiper en Gouwetor. Tussen 1942 en 1948 door Ir. C. Pouderooyen als medewerker van de Directie van de Wieringermeer (Noordoostpolderwerken). Hij was een volgeling van M.J. Granpré-Molière.

Emmeloord is de hoofdplaats van de Noordoostpolder.

Aanvankelijk hoorde de gemeente Noordoostpolder bij de provincie Overijssel.

Sinds 1986 vormt de gemeente Noordoostpolder samen met de polders Zuidelijk- en Oostelijk Flevoland de nieuw gevormde provincie Flevoland.

± 1962

Bezienswaardigheden

Poldertoren: ontwerp 'Uttillis' uit 1950 van de Amsterdamse architect H. van Gent, waarbij hij steun kreeg van J.W.H.C. Pot.

Hoogte 65,3 meter. De bouw startte op 12 juni 1957 en op 20 juni 1959 werd hij officieel in gebruik gesteld. Van oorsprong was het een watertoren die voor de Noordoostpolder het waterleidingnet op druk hield.

Nu heeft het deze functie niet meer. Voor bezoekers is er een lift naar een platform op 43 meter hoogte, of er zijn 243 traptreden.

Het carillon in de toren telt 48 klokken. Elk dorp in de Noordoostpolder schonk een grote klok. Er zijn wekelijkse beiaardbespelingen en zomeravondconcerten

Monumenten

De **Koningin Julianastraat** is een fraai voorbeeld van de ontwerpers van de **Delftse School**, (ca. 1925-1955) een stroming rond de Delftse hoogleraar ir. Marinus Jan Granpré Molière.

Ook het kerkgebouw **De Hoeksteen** uit 1950 van architect Van Ravensteyn is van de **Delftse School**.

Herkomst van de naam

Emmeloord is genoemd naar de nederzetting op de noordpunt van het voormalige eiland Schokland. Na de ontruiming van Schokland in 1859 zijn er nog slechts twee stenen gebouwen. De voormalige haven van **Oud Emmeloord** is gereconstrueerd.

Wetenswaardigheden

De Noordoostpolder is zo genoemd omdat er al een Noordwestpolder bestond. Die polder is Wieringermeer gaan heten.

Bij de aanleg van de Noordoostpolder werd de ringdijk gesloten op 13 december 1940. De Noordoostpolder is drooggevallen op 9 september 1942. Emmeloord is aangelegd op de kruising van drie hoofdkanalen van de Noordoostpolder die leiden naar de drie gemalen. De Lemstervaart leidt naar **gemaal Buma** in het noorden onder Lemmer. De Zwolsevaart leidt naar het oosten naar **gemaal Smeenge** bij Vollenhove. De Urkervaart leidt naar het westen naar **gemaal Vissering** bij Urk.

www.noordoostpolder.nl

English

The name **Emmeloord** comes from a settlement on the north point of the former island of Schokland. All inhabitants of the old settlement on Schokland had to leave when the island was evacuated in 1859 because it was no longer safe from the Zuyderzee.

After the Noordoostpolder was completed on September 9, 1942 the construction of a new Emmeloord was begun in 1946.

In 1962 Emmeloord became the capital of the newly formed municipality **Noordoostpolder**. At first the Noordoostpolder was part of the province of Overijssel. Since 1986, together with the two Flevopolders, it has been part of the **province of Flevoland**, the newest of 12 provinces that make up the Netherlands.

The **Poldertoren** in the centre of Emmeloord opened in 1959 and has a height of 65,3 metres. There is an elevator to the visitors platform on a height of 43,4 metres. It used to be a water tower, but it no longer serves this function. The **carillon** in the tower consists of 48 bells. Every village in the Noordoostpolder contributed their own bell to the carillon.

Marknesse

12-dorpenroute

Geschiedenis

Start van de bouw: 1946. Het eerste ontwerp was van bureau Verhagen, Kuiper en Gouweteroer maar werd later verfijnd door Ir. C. Pouderoyen van de Directie van de Wieringermeer (Noordoostpolderwerken). Ook architect Th. Verlaan heeft in 1947 een deel ontworpen. Marknesse heeft als enige dorp in de Noordoostpolder een **schutsluis** met ± 1 m watersverschil. Het dorp kent aan de westkant een Laagzijde en aan de oostkant een Hoogzijde

Herkomst van de naam

Op een bezittinglijst uit 1132 van het Stavorense St. Odulfusklooster komt de naam **Marcnesse** voor. Het moet bij Schokland en Urk gelegen hebben.

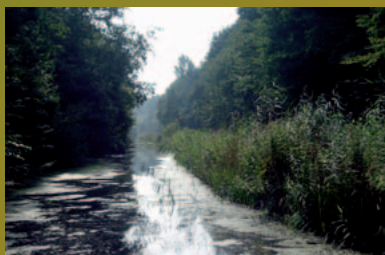
Wetenswaardigheden

Marknesse is het **oudste dorp** en na Emmeloord het grootste dorp in de Noordoostpolder. De polder viel droog van de hoger gelegen gronden bij Vollenhove naar de lager gelegen delen bij Tollebeek en Urk. De hele polder viel droog op **9 september 1942**. Bij Marknesse was het water al in juni 1942 weg. De **Vollenhoverweg** naar Marknesse behoort tot de vroegste wegen in de Noordoostpolder. Vlakbij Vollenhove liggen het Nationaal Lucht- en Ruimtevaartlaboratorium en de Duits-Nederlandse Windtunnel. In Marknesse is een **wandelroute** aangelegd langs de bezienswaardige plekken van het dorp. www.marknesse.nl

Kunstwerk

Op het Marktplein van Marknesse staat het beeld **De Pionier**. Dit beeld van Hubert van Lith uit 1977 herdenkt het droogvallen van de Noordoostpolder.

Bezienswaardigheden

De **houten loods** aan de Emmeloordseweg behoort tot de oudste gebouwen van de polder. Aan de Oude Weg staat het gebouw **De Marke**. Het zijn de oudste stenen gebouwen uit de polder, overgebleven van het voormalige pionierskamp. Het gebouw heeft later nog gediend als lagere landbouwschool. Nu zijn er verenigingen in het gebouw gehuisvest, zoals de commissie **Marknesse in Woord en Beeld**. Deze verzamelt teksten en foto's uit de historie van Marknesse. **Het Waterloopbos**. In het voormalige waterloopkundig laboratorium, werden schaalmodellen van waterstaatkundige werken getest. Het is nu een fraai wandelgebied.

English

Marknesse is the **oldest village** in the Noordoostpolder and the second largest after Emmeloord. Construction started in 1946. It is the only village in the Noordoostpolder that has a canal with a **canal lock** with a 1 meter water level difference. The polder's east side has a higher water level than the west side. The oldest buildings made from brick in the Noordoostpolder still stand in Marknesse. Building **De Marke** along the Oude Weg, are remains of the **pioneer barracks** that housed the workers who came here early after the Noordoostpolder was completed on **September 9, 1942**. Along the Emmeloordseweg is a **wooden shed** that is also from the oldest period. The road to and from Vollenhove was one of the **first roads** that were built on the new land. Near Vollenhove is the **Waterloopbos**. It used to be the experimental grounds of the laboratory that tested scale models of large sea barrier and harbour projects from all over the world.

Ens

12-dorpenroute

Geschiedenis

Start van de bouw: 1948.
Ontwerp: Directie van de Wieringermeer (Noordoostpolderwerken) in samenwerking met dhr. Verhagen en later Ir. C. Pouderoyen met daarna ook nog architect Th. Verlaan

Herkomst van de naam

Genoemd naar de zuidelijke helft van het voormalige eiland Schokland waar twee buurtschappen lagen, de Middelbuurt, of Molenbuurt, en de Zuidert. De naam 'Eneadsea' komt al in 793 voor in oude geschriften. Schokland wordt voor het eerst genoemd in 1302.

Wetenswaardigheden

Bij de brugwachter van Ramspol kunt u de sleutel lenen van de **Vluchtwachterstoren**, een oude uitkijktoren uit 1955 van de Burger Bescherming uit tijd van de Koude Oorlog. Er zijn nog 13 van dergelijke torens in Nederland.

Bezienswaardigheden

Ens heeft een **wandelpad** helemaal om het dorp. Even ten zuiden van Ens ligt **Ramspol**, een voormalig eiland op de grens van het Zwarte Meer en het Ketelmeer. Vanaf 1940 vormde de veerverbinding bij Ramspol naar het pionierskamp Ramspol in de Noordoostpolder een belangrijke toegang voor arbeiders en pioniers naar de nieuwe Noordoostpolder. Bij Ramspol ligt sinds 2002 ook de **Balgstuw** een keersluis in de vorm van een rubber buis van 10 meter doorsnede die kan worden gevuld met water en lucht als een dijk van rubber. Zo blijft het achterland tot aan Zwolle beschermd tegen opstuwend water van het IJsselmeer.

Kunstwerken

Als u vanaf de A50 het dorp Ens binnenkomt, ziet u het kunstwerk **De Baanbreker** van Steef Roothaan uit 1989.

Langs het water bij de loswal staat het kunstwerk **Zicht op Schokland** van Eugène Terwindt uit 2000.

Het gebouw van de Nederlands Hervormde kerk in Ens uit 1953 is prachtig gedecoreerd door de kunstenaar Berend Hendriks. De klok in het daktorentje is afkomstig uit het Waterstaatskerkje op de Middelbuurt van Schokland.

Zodra u bij Ramspol vanuit het zuiden de Noordoostpolder binnenkomt, heet een object rechts langs de N50 u **Welkom op de zeebodem**.
www.ens-nop.nl

English

Construction of the village of Ens started in 1948. The name **Ens** is derived from a settlement on the former island of Schokland nearby. Written documentation of this name dates back to the year 793, where it is referred to as "Eneadsea", a settlement on Schokland. On the island, the small settlements of **Middelbuurt**, **De Zuidert** and the **Zuidpunt** together made up the village of **Ens**.

A former church building in Ens still houses the bell from the church on Schokland.

South of Ens along the dike surrounding the Noordoostpolder lies **Ramspol**. Since 1942 it formed a major entrance point for pioneer labourers during the first years of the polder.

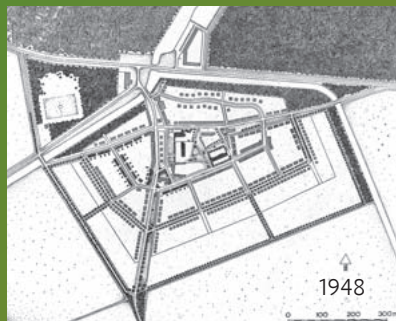
Since 2002, Ramspol is also the location of the **Balgstuw**, a water barrier made of a large rubber tube with a 10 m. diameter. After inflating the tube with water and air, a temporary dam of rubber protects the hinterland all the way to the city of Zwolle against water swells from the IJsselmeer.

Kraggenburg

12-dorpenroute

Geschiedenis

Start van de bouw: 1948.
De heer P.H. Dingemans was de winnaar van een wedstrijd voor het ontwerp van een dorp in de Noordoostpolder van de Directie van de Wieringermeer (Noordoostpolderwerken).

Herkomst van de naam

De naam **Kraggenburg** werd in 1845 gegeven aan de vluchthaven aan de monding van het Zwolse Diep, de zeeverbinding met Zwolle. Het bestond uit drijvende kraggen die aangevoerd werden uit het riet- en moerasgebied rond Wanneperveen. De kraggen werden verzwaard met stenen en puin tot ze zonken. Ter versterking werd waar nodig basalt gebruikt.

Bezienswaardigheden

Het **Voorsterbos**. Op voor landbouw minder geschikte delen van de Noordoostpolder werd bos geplant. Recent zijn er in het bos ondiepe bosmeertjes aangelegd voor onder andere amfibieën. Door het bos liggen verschillende wandelroutes en een verhard fietspad. In het Zwarte Meer ligt het **Vogeleiland**. Bij de aanleg van de Noordoostpolder tussen 1936 en 1940 werd het opgespoten met baggerslib. Het onbewoonde eiland is kleinschalig te bezoeken via vereniging Natuurmonumenten. Aan de Zwartemeerweg liggen nog de oude lichtwachterswoning en de voormalige vluchthaven van **Oud Kraggenburg**. Per fiets bereikbaar.

Kunstwerk

Het beeld **De dorpsgemeenschap** van Theo Mulder aan de Voorstraat siert Kraggenburg sinds 1976.

www.kraggenburg.nl

Wetenswaardigheden

De twee betonnen beelden van liggende **leeuwen**, die de ingang van het dorp sieren, werden eind 1964 door Kraggenburgers 'ontvoerd' uit Emmeloord. Vier leeuwen sierden ooit de Syphon van de riolering van Amsterdam bij Zeeburg in het IJsselmeer. De twee andere leeuwen liggen nu nog in Emmeloord aan de Meldestraat. De Kraggenburgse carnavalsvereniging **De Zotte Leeuwkes** heeft zich ernaar vernoemd. Een paar kilometer ten oosten van Kraggenburg ligt het **gemaal Smeenge**. Het is één van de drie gemalen die de Noordoostpolder droog houden. De anderen zijn gemaal Vissering bij Urk en gemaal Buma bij Lemmer.

English

The construction of the village of Kraggenburg was begun in 1948. The name Kraggenburg was derived from the old harbour at the end of the dams that bordered the waters of the Zwolse Diep, the former sea entrance to the city of Zwolle. These dams were constructed in 1845 from clumps of floating reeds ("kraggen") which were sunk by weighing them down with stones and rubble. A basalt stone lining was added where needed. The safe harbour at the end of the dam gave shelter to ships and was named Kraggenburg, a borough made from "kraggen". In 1941 **Oud Kraggenburg** fell dry on the sea bottom that formed the newly gained farm land of the Noordoostpolder. It is still intact and has recently been renovated by its private owner. A bicycle path runs along it. Trees were planted on less fertile parts of the newly acquired land of the Noordoostpolder, resulting in the forest area **De Voorst**. It has developed into a large recreational area with several marked walking paths, bicycle paths and playgrounds.

Luttelgeest

12-dorpenroute

Geschiedenis

Start van de bouw: 1950.
Het eerste ontwerp werd gemaakt door architectenbureau De Rijk en De Vries uit Amsterdam. Het uiteindelijke ontwerp kwam van de Directie van de Wieringermeer (Noordoostpolderwerken) met als architect Th. Verlaan.

Wetenswaardigheden

Rond Luttelgeest ligt een groot kassengebied waar naast sier- en snijbloemen ook paprika's en tomaten worden gekweekt.
De voor het dorp karakteristieke torenspits van de St. Jozefkerk heeft een groen koperen dak.

www.luttelgeest.nl

Monumenten

De **Weegbrug en loswal** aan de Kampwal waren vroeger van belang als aan het einde van elk jaar tijdens de bietencampagne de oogst van de boeren per schip naar de suikerfabrieken werd afgevoerd. Nu is het een cultuurmonument.

Bezienswaardigheden

De **Orchideeënhoeve** is een attractie die door mensen uit alle windstreken wordt bezocht.
Kuinderbos (1100 ha). De voor landbouw minder geschikte plekken in de Noordoostpolder werden tussen 1947 en 1953 met bos beplant. De voormalige vuilstort in het bos werd afgedekt en vormt nu de Kuinderbult. Bij Kuinre lagen in de Middeleeuwen de twee burchten van de Heren van Kuinre. Resten van één van de **Kuinderburchten** zijn te bezichtigen in het Burchtbos van het Kuinderbos. In het bungalowpark op de plek van het voormalige pionierskamp is sinds 1987 een **Asielzoekers Centrum** (AZC) gevestigd. Het behoort tot de eersten in Nederland.

Herkomst van de naam

Luttelgeest was de naam van een plaats die vroeger bij Kuinre lag. De naam komt in 1379 voor het eerst voor in een stuk waarin aan de Heer van Urk toestemming wordt gevraagd een versterking te bouwen ter bestrijding van de Friese zeeroverij.

English

The name Luttelgeest derives from a former village located near the village of Kuinre around the year 1379 until it was lost to the waters of the Zuiderzee.

The area around Luttelgeest has developed into a large greenhouse production area for tomatoes, paprika and flowers. The characteristic steeple of the **St. Jozef church** has a green copper sheeted roof.

The **Orchideeënhoeve** is a large orchid farm. The beauty of these flowers attract people from all over the world. Nearby, the **Kuinderbos**, a large forest, was built around 1950 on grounds less suited for agriculture. Now it is a large recreational area. In the **Kuinderbos** lie the remains of one of the **Kuinderburchten**, ancient strongholds built by former nobles called the **Heren van Kuinre**.

Bant

12-dorpenroute

Geschiedenis

Start van de bouw: 1951.
Het ontwerp kwam van architect Th. Verlaan van de Directie van de Wieringermeer (Noordoostpolderwerken).

Kunstwerken

Het stalen beeld **Groei** (1975) door kunstenaar Frans de Wit uit Lisse voor het 25-jarig bestaan van Bant.

Op de rotonde staat een kunstwerk van **roestvrijstalen pijlers** die als oerbomen in de zeebodem staan geworteld. De samengesmolten stukken glas schitteren erboven zoals ooit de zee.

Het is een beeld van Evert-Jan Trap.

Wetenswaardigheden

Omdat Bant niet aan een kanaal is gelegen, werd het industrieterrein van Bant op enige afstand van het dorp aangelegd.

Het **Schuurfeest Bant**, elk jaar in september, is het langst bestaande legale schuurfeest in de Noordoostpolder.

Herkomst van de naam

Genoemd naar het vroegere **Bantega** of Bant in Lemsterland vlak onder het Tjeukemeer.

Bant betekent **streek** maar ook **bentgras** dat op vochtige zandgrond groeit.

www.bant.nl

Bezienswaardigheden

Bantsiliek. De voormalige katholieke kerk is nu een openbaar gebouw voor de gemeenschap en wordt ook gebruikt als trouwlocatie. Het gebouw staat op de monumentenlijst.

Het **Kuinderbos** (1100 ha). Op de voor landbouw minder geschikte delen van de polder werd rond 1950 bos geplant. Het is nu een recreatiegebied. Voor kinderen is er het **Kabouterpad**.

Het **Schoterveld** is een pas aangelegd flora- & faunagebied langs de rand van het Kuinderbos.

Op 4 km. van Bant is het recreatiegebied De **Wellerwaard**.

English

Construction of the village of Bant started in 1951. The name **Bant** is derived from the settlement of **Bantega** in the Lemsterland to the north. **Bantsiliek.** The large church building in the village now serves as a community centre for the people of Bant. It has been allocated as a wedding location and is listed as a national monument. The monument in the middle of the roundabout with large chunks of green glass on stainless steel stilts is by artist **Evert-Jan Trap**. Nearby the trees of the **Kuinderbos** forest were planted in the Noordoostpolder around 1950 on grounds less suited for agriculture. Now it is a large recreational area. The Kuinderbos contains the remains of a **Kuinderburcht**, an ancient stronghold built by the former nobles called the **Heren van Kuilre**.

Rutten

12-dorpenroute

Geschiedenis

Ontwerp: **Wieger Bruin** in opdracht van de Directie van de Wieringermeer (Noordoostpolderwerken) De bouw van het dorp Rutten startte in 1954.

Het dorp werd op het laatst enige kilometers naar het noorden verschoven en ligt daarom niet aan één van de ringwegen van de Noordoostpolder.

Herkomst van de naam

De naam is ontleend aan het dorp **Ruthne** dat in de 14e-eeuw ten noorden van Urk gelegen zou hebben.

Het oud Germaanse woord 'ruhitha' betekent ruigte, struikgewas. Mogelijk duidt de betekenis op onkruid dat op natte gronden groeit.

Kunstwerken

Het Dorpsgevoel van W. Hoogeveen is met hulp van dorpsjeugd gemaakt ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan van het dorp in 2004.

Vluchtende Watervogels van J. Coenen werd al in 1964 geplaatst.

Het kunstwerk langs de Lemsterpoort met de bijnaam **De Kraaienpoot** (1982) is van B. Meinen.

Bezienswaardigheden

Aan het IJzerpad bij Rutten ligt een fraaie **golfsbaan**.

Rutten heeft een motorcrossbaan: de **Ruttense berg**.

www.ruttennop.nl

Wetenswaardigheden

Rutten en haar omgeving staat bekend om de uitgebreide **bloembollencultuur**.

Een paar kilometer ten noorden van Rutten ligt het **gemaal Buma**. Het is één van de drie gemalen die de Noordoostpolder droog houden. De andere twee zijn **gemaal Vissering** bij Urk en **gemaal Smeenge** bij Vollenhove.

Rutten heeft de vorm van een **kruiswegdorp**, aangelegd op de kruising van twee wegen. Hierdoor kent het dorp vier kwadranten. Drie kwadranten zijn bebouwd, één heeft een recreatieve functie en heet sinds 1997 **Het Groene Kwadrant**.

English

The construction of the village of Rutten began in 1954. In the plan of the new Noordoostpolder, Rutten was originally located more to the south. At the last moment it was decided to relocate the village a couple of kilometers north. This is why Rutten is not located along one of the ring roads of the Noordoostpolder like all other villages.

Rutten was designed in 1950 by **Wieger Bruin** around a cross roads. The roundabout in the middle divides the village into four quadrants. Three of them are used for housing. One quadrant, called the **Groene Kwadrant** (Green Quadrant) is recreational.

The name for the village of Rutten was derived from a 14th-century settlement called **Ruthne** somewhere north of Urk. The settlement long since vanished into the waters of the Zuiderzee.

The monument **Het Dorpsgevoel** was designed by Willem Hoogeveen in 2003 and celebrates the 50-year anniversary of Rutten. It was made in cooperation with a group of 12 children living in Rutten.

Creil

12-dorpenroute

Geschiedenis

Start van de bouw: 1954.
Gemaakt naar een ontwerp van de Directie van de Wieringermeer (Noordoostpolderwerken) met als architect **Th. Verlaan**.

Wetenswaardigheden

In meerdere oude geschriften van rond het begin van de 12e eeuw, is sprake van het **Kreilerwoud** even ten zuiden van Stavoren, waar leden van het adellijke Friese geslacht Galama gingen jagen. De Hollandse **graaf Floris II** heeft in het Kreilerwoud met **Galo Iges Galama** geduëlleerd om het eigendomsrecht van het bos. Floris won, maar overleed ook aan zijn verwondingen. De **Weg van Ongenade** herinnert nog aan deze gebeurtenis. Een ander verhaal gaat over **Iglo Tadema** die een boerderij bezat in het Kreilerwoud. Op 12 juli 808 liet hij een put graven op zijn erf, maar hoe diep men ook groef er kwam geen water. Op de avond van de 16e juli hoorde hij uit de put een stem roepen: "Vlucht hiervandaan, vlucht hiervandaan!" De put bleek zich daarna met zout water te vullen.

Bezienswaardigheden

Het **Wapen van Creil** dateert van 1979, toen het dorp 25 jaar bestond. Een ontwerp van de jonge inwoner Jacco Wallinga. Het heeft een ruit als symbool van nieuw (polder)land, de zeven banen van de Friese vlag, de boom van het vroegere Kreilerwoud, de halve lelie als wapen van de familie Lely. Een anker en een ploegschaar completeren het geheel.

Bij de aanleg van de dijk van de Noordoostpolder tussen Urk en Lemmer is puin gebruikt uit Rotterdam na het bombardement van 1940. In de bocht in de dijk, de **Rotterdamse hoek**, staat nu een bescheiden monument.

www.creil.nl

Aan het einde van de winter wordt jaarlijks de **Creiler Flora** georganiseerd.

Creil heeft een **houten klokkenstoel**.

Het dorp kent het **Rondommetje Creil**. Dit is een wandelroute om en door het dorp langs alle markante plekken.

Kunstwerken

Spelende paarden, het beeldje van Monica van Eck siert het centrum van dorp sinds 1967.

Aan de rotonde Vuurpad-Westerringweg staat het kunstwerk **Zeilschepen** van Eric Claus uit 1984.

Herkomst van de naam

Creil was volgens de overlevering in de middeleeuwen een nederzetting aan de rand van de Zuiderzee.

Volgens een bron uit 1398 zou **De Kreil** een ondiepte geweest zijn in de wateren ten zuidwesten van de Friese stad Stavoren.

English

Construction of the village of Creil began in 1954. **Creil** derives its name from a long gone settlement along the Zuiderzee.

The **Kreilerwoud** was formerly a forested area somewhere south of the city of Stavoren in the early Middle Ages. **Floris II**, a nobleman from Holland forced Frisian nobleman **Galo Iges Galama**, who used to hunt there, to duel over rights to the forest. Floris won, but also died from his wounds. The **Weg van Ongenade**, in the vicinity of Creil, memorialises this ancient duel. In the beginning of the Second World War, in 1940, after the bombardment of Rotterdam, rubble was used in the construction of the dike for the new Noordoostpolder. There is a small commemorative monument on the dike. The **Creiler Flora**. At the end of every winter, the village of Creil hosts the Creiler Flora, the local flower festival.

Creil is the only village in the Noordoostpolder that has an open **wooden bell tower**.

In 1979 Creil received its own heraldic colours during its 25-year anniversary. It was designed by **Jacco Wallinga**, a young inhabitant of Creil.

Espel

12-dorpenroute

Geschiedenis

Start van de bouw: 1956 naar een ontwerp van **M. Duintjer** in opdracht van de Directie van de Wieringermeer (Noordoostpolderwerken).

In 1962 werd de **Una Sancta** kerk gebouwd. Het was na het dorp Hoogvliet de tweede plaats in Nederland waar de Hervormde Gemeente en de Gereformeerde Gemeente besloten één kerkgebouw te delen: **Una Sancta**.

Herkomst van de naam

Genoemd naar **Espelo** dat vroeger ten noorden van Urk lag. Volgens een boek uit 1317 lag Urk 'in parochia dicta Espelo'.

Wetenswaardigheden

Sinds 1976 wordt jaarlijks het **Dijkfeest** gehouden. De eerste drie jaar bij de Rotterdamse Hoek, later op andere lokaties. Het Dijkfeest begon als initiatief van de Katholieke Plattelands Jongeren (KPI) in de Noordoostpolder.

De meeste agrarische bedrijven rond Espel werden pas in 1955 en 1956 uitgegeven, maar de laatste uitgifte van agrarische bedrijven in de Noordoostpolder vond plaats rond Tollebeek.

www.espel.info

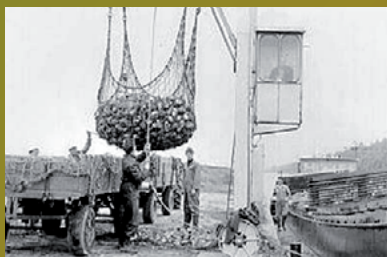

Kunstwerk

Uit 1976 stamt het kunstwerk **Dukdalf met Meeuwen** van Jan Kip. Het kunstwerk bestaat uit een dukdalf zoals ze nog steeds in de kanalen en vaarten van de Noordoostpolder kunnen worden aangetroffen. Erop aangebracht is een groep vliegende meeuwen uitgevoerd in metaal.

Bezienswaardigheden

Ten westen van Espel, langs de dijk van de Noordoostpolder, ligt een groot windmolenpark van vijftig molens. Er is een fietspad langs de dijk van waar af men een mooi uitzicht heeft over het IJsselmeer en het dichtbij gelegen Urk.

In de beginjaren van de Noordoostpolder was een **loswal en weegbrug** belangrijk als aan het einde van elk jaar tijdens de bietencampagne de oogst van de boeren per schip naar de suikerfabrieken werd afgevoerd. Overal in de Noordoostpolder zijn dergelijke loswallen aangelegd.

English

Construction of the village of Espel was begun in 1956. The layout of the village was designed by **M. Duintjer**, who was assigned by the government organization for the construction of the Noordoostpolder.

The name of the village was derived from the former settlement **Espelo** just north of Urk. It was abandoned to the waters of the Zuiderzee. The **Una Sancta** church was constructed in 1962. It was only the second church in the Netherlands designed for two different Christian faiths to share a mutual building: Una Sancta.

The monument **Dukdalf met meeuwen** was constructed in 1976. On top of an old wooden mooring pole, a group of metal seagulls seem to fly off. Since 1976, each year the festival **Dijkfeest** is organized in and around Espel. The event originated with a Christian organization for young people; the Katholieke Plattelands Jongeren (KPI).

West of Espel, along the dike of the Noordoostpolder, a large wind power station consisting of **50 windmills** was constructed.

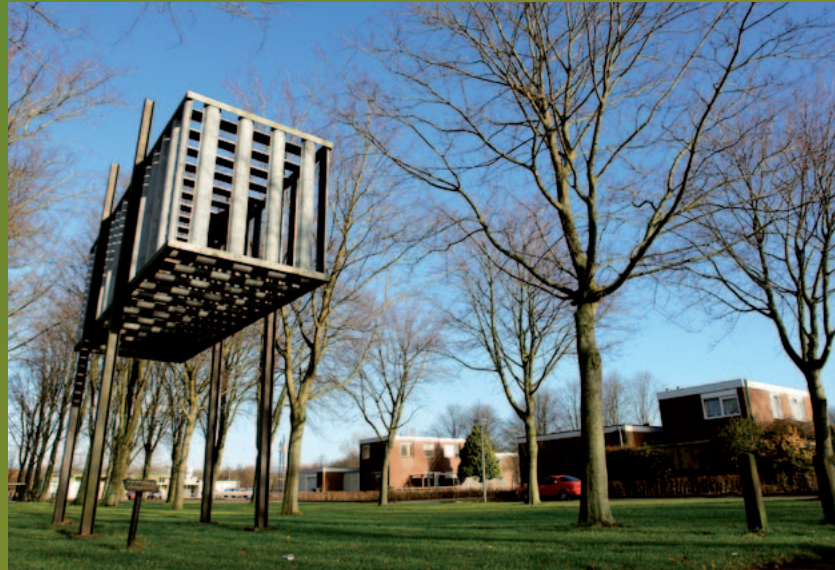
Nagele

12-dorpenroute

Geschiedenis

Start van de bouw: 1954. Behalve Nagele zijn alle dorpen in de Noordoostpolder gebouwd volgens de inzichten van de **Delftse School**. Voor het ontwerp van Nagele werd aan architecten van **De acht** en **De opbouw**, aanhangers van **Het Nieuwe Bouwen** gevraagd ontwerpen te maken. Onder de architecten waren namen als Aldo van Eyck, Ben Merkelbach, Van den Broek, Bakema en Gerrit Rietveld. Het landschapontwerp voor Nagele, met een grote open binnenruimte, werd door Mien Ruys gedaan.

www.nagele.nl
www.museumnagele.nl

Kunstwerk

Ter gelegenheid van de tentoonstelling "Holland Atlantis" werd in 1990 door Joost van Hezewijk het kunstwerk **Oud op Nieuw** gemaakt. Binnenin "de kooi", die het nieuwe land voorstelt, ligt een plattegrond van Schokland op de hoogte van het vroegere waterpeil.

Herkomst van de naam

De naam **Nagele** wordt al in 1138 gebruikt voor een eiland dat tussen Urk en Schokland lag. In een uitgevaardigde oorkonde uit 966 van Keizer Otto I komt de naam **Nakala** voor. Mogelijk komt de naam zelfs in de door Tacitus geschreven 'Historiën' al voor als **Nabalia**. Een ondiepte op dezelfde plek in Zuiderzee en IJsselmeer werd later nog **De Nagel** genoemd.

Bezienswaardigheden

In een voormalig kerkgebouw is nu het **Museum Nagele** gehuisvest met informatie over het bijzondere ontwerpproces van het dorp en er zijn wisseltentoonstellingen.

Schokkerhaven, even ten zuiden van Nagele aan het Ketelmeer, heeft een jachthaven en een zandstrand. Ook de **Zwolse Hoek** bij de Ketelbrug kent een zandstrand.

Vanaf Schokkerhaven kunt u wandelend langs de dijk naar het **Sluitgatmonument** waar de Noordoostpolderdijk op 13 december 1940 werd gesloten.

Schokkerhaven vormde een belangrijke aanvoerplaats voor materiaal voor de dijk aanleg van Oostelijk Flevoland in 1950.

Wetenswaardigheden

Alle huizen in Nagele hebben platte daken. De drie **basisscholen** in het dorp staan op de monumentenlijst. Het dorp kent een **gedichtenroute** voor wandelaars en een **kanoroute** voor watertoeristen.

English

The construction of the village of Nagele began in 1954. The government engaged two groups of young architects who believed in the concepts of **Het Nieuwe Bouwen** to design Nagele. One group called themselves **De acht**, the other **De opbouw**. Among the architects were Aldo van Eyck, Ben Merkelbach, Van den Broek, Bakema and Gerrit Rietveld. The design of the open green space was done by Mien Ruys.

All the roofs in the entire village are flat. The Museum Nagele is situated in a former church and offers visitors exhibitions about this village's remarkable design process. The name of the village originates from a former island situated between the islands of Urk and Schokland during the Middle Ages. A shallow sandbank in the former Zuiderzee on the same spot was still called De Nagel.

Just south of Nagele near Schokkerhaven is the monument to commemorate the location where, on December 13, 1940 the dike around the newly constructed Noordoostpolder was closed.

Tollebeek

12-dorpenroute

Geschiedenis

Start van de bouw: 1957. Het ontwerp was van Th. Nix in opdracht van de Directie van de Wieringermeer (Noordoostpolderwerken). Omdat rond Tollebeek het diepst gelegen gebied van de hele Noordoostpolder ligt, heeft het een afwijkend lager waterpeil. In 1960, 1981 en 1998 moest de schutsluis in Marknesse stoppen met spuien om wateroverlast in Tollebeek te voorkomen.

Herkomst van de naam

Tollebeek was ooit een bezit van de heren van Kuinre. Onbekend is waar het precies lag. "...In den tijde 1364 was Tollebeke een landgoeth nevens die sijtack van den rivier Nagel, dwelc den Heeren van Kuinre behoort."

Wetenswaardigheden

Omdat Tollebeek in het diepste gedeelte van de Noordoostpolder ligt, konden hier pas in 1956 de laatste landbouwkavels worden uitgegeven. Het dorp was het laatste in de Noordoostpolder waarmee met de bouw kon worden begonnen.

Bij Urk, een paar kilometer ten westen van Tollebeek ligt het **gemaal Vissering**.

Het is één van de drie gemalen die de Noordoostpolder droog houden. De andere twee zijn **gemaal Smeenge** bij Vollenhove en **gemaal Buma** bij Lemmer.

www.tollebeek.nl

English

The construction of Tollebeek began in 1957. Because it is the deepest region it was the last area in the Noordoostpolder to be drained. Tollebeek was the last of the eleven villages to be constructed in the new Noordoostpolder.

The village plan was designed by architect **Th. Nix**. The name 'Tollebeek' derives from the name of a property that belonged to former nobles, the **Herren van Kuinre**, whose precise location is unknown. West of Tollebeek and just north of Urk is the location of the geological reserve **Van der Lijn reservaat**. It is an intact part of the sea bottom which was drained in 1942. It is covered in moraine material from ice-age glaciers. Smooth granite boulders from Scandinavia. The reserve can only be visited with a guide.

In Tollebeek, wooden barracks, the remains of the first pioneer workers living quarters, contain an exhibition about Tollebeek's and the Noordoostpolder's history.

Kunstwerken

Op initiatief van vooral de dorps-gemeenschap is Tollebeek verfraaid met meerdere kunstwerken.

Het kunstwerk **Vliegende Vogels** (1968) is van Martin Stolk.

Aan de dorpszijde van de Urkerweg staat het kunstwerk **Uil** van Karel Gomez uit 2000.

Bezienswaardigheden

Voor wandelaars is er het **Rondje Tollebeek** (4,8 km) welke langs alle bezienswaardigheden van het dorp leidt. De start is bij het **Tempeltje** langs de Urkervaart (informatie bij de plaatselijke supermarkt).

In het Urkerbos, ten noorden van Urk, ligt het **geologisch reservaat Van der Lijn**. Het is een intact stuk zeebodem met zwerfstenen, eindmorene van een gletsjer uit de voorlaatste ijstijd die ook keileem pakketten in de bodem achterlieten (Het reservaat is alleen op afspraak te bezoeken).

Aan de Wildzang in Tollebeek is een **houten barak** uit de pionierstijd bewaard gebleven. In dit cultuurmonument is ook materiaal over de pionierstijd tentoongesteld.

Schokland

12-dorpenroute

Geschiedenis

Bewoning is er sinds de Middensteentijd, weet men sinds opgravingen aan de oostkant van het voormalige eiland. Er was toen nog geen sprake van een eiland.

In de Middeleeuwen kalfde het land steeds meer af en ontstond Schokland als eiland in de Zuiderzee.

Het eiland is lange tijd bestuurlijk opgedeeld geweest in een noordelijk deel (Emmeloord) dat samen met Urk betrekkingen onderhield met Amsterdam en een zuidelijk deel (Ens) dat handelde met de steden langs de rivieren de IJssel en de Vecht.

Schokland werd in 1806 een zelfstandige gemeente.

De watersnoodramp van 1825 was rampzalig voor Schokland.

Het volledige eiland inclusief de woonterpen stonden onder water.

In 1859 werd het hele eiland op last van koning Willem III ontruimd omdat de veiligheid voor de bewoners niet langer kon worden gegarandeerd. Bewoners kregen een verhuisprijs en vestigden zich in plaatsen als Kampen, Kuinre en Vollenhove.

In 1942 werd Schokland in de drooggevallen Noordoostpolder opgenomen. De **Waterstaatskerk** op Middelbuurt is sinds 1947 museum.

Sinds 1995 is Schokland, als eerste in Nederland, geplaatst op de lijst van **UNESCO werelderfgoed**.

Heel Schokland en omgeving is nu een archeologisch monument. Daarnaast zijn vier gebouwen en de kerkruipe op de Zuidpunt rijksmonument.

Kunstwerken

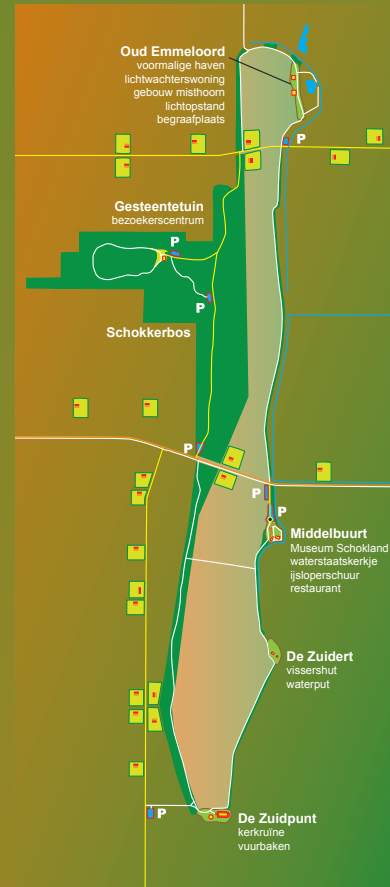
Op Middelbuurt, de museumterp van Schokland, hebben een aantal kunstwerken een plaatsje gekregen.

Ook op andere plaatsen op het voormalige eiland zijn kunstwerken te bewonderen.

Herkomst van de naam

Tot turfbroodjes gevormde droge koemest werd verkocht als brandstof. Deze noemde men **schokken**.

Ook wordt verteld dat de naam te maken heeft met stormen die op het eiland beukten en zorgden dat de grond, een kleilaag op een slappe veenlaag, dreunde en bewoog.

Bezienswaardigheden

De zwartgeteerde houten schuur op het museumterrein is het oudste gebouw op Schokland. De **Ijsloper** uit deze schuur werd 's winters ingezet als bevoorrading per boot niet meer kon. Tijdens de **bloedtochten** ging men met deze boot over ijs en water naar Kampen voor het halen van proviand.

Wetenswaardigheden

De **Waterstaatskerk** op Schokland stamt uit 1834.

De nieuwe gebouwen van het **Museum Schokland** stammen uit 1980, het merendeel uit 1987.

Bij de haven van **Oud Emmeloord**, op de noordpunt van Schokland, staan de voormalige woning van de **lichtwachter** en het gebouw van de voormalige **misthoorn**. Beiden zijn rijksmonumenten.

In 2007 is de **lichtopstand** van Emmeloord gereconstrueerd en zijn de contouren van de voormalige **begraafplaats** aangegeven met een kunsttoepassing waarin de Schokker familienamen zijn verwerkt.

www.schokland.nl

English

Settlement in the area on and around the former island of Schokland dates back to the **middle Stone Age**.

Much later, during the **Middle Ages**, the surrounding land was eroded by the **Zuyderzee** tidal movement and Schokland became an island. When the **Noordoostpolder** was constructed, the island was drained in 1942.

On the north point the former village of **Oud Emmeloord** has had its harbour restored. Only two stone buildings remain.

Middelbuurt, an old fishing village, has been the location of the **Schokland Museum** since 1947. It incorporates archaeological findings of remains from ancient animals and human inhabitants.

The only wooden house on the **Zuidert** serves as a public shelter.

The **Zuidpunt** of the former island has a ruin of a church and a lighthouse. The trees of the **Schokkerbos** hide the **Gesteentetuin**, a geological garden with stones brought to the region by former ice age glaciers.